

LUNDS UNIVERSITET
Humanistiska och teologiska fakulteterna

NEOLITISK MATKULTUR -

Teorier om "feasts" applicerat på det sydvästkånska TRB-materialet

LUNDS UNIVERSITET
Kandidatuppsats ARKK04 HT-15
Fredrik Hansson Garthe
Handledare: Susan Hydén

ABSTRACT:

During the first two decades of the 2000s, new perspectives on feasts and their social functions have been brought to the forefront by proponents of ethnoarchaeology. Concerns about diet, subsistence and reciprocity have been present in archaeology for a long time but recently the perspective has shifted somewhat, to include theories of the cultural symbolism and function of food and the importance of feasts as a force of social change in prehistoric societies. Theories about ritualized feasting have been used by archaeologists to interpret south-western Scanian sites from the TRB (funnel beaker culture). This thesis will discuss how general theories about feasting have been implemented to interpret these sites, and try to determine what type of finds from the south-western Scanian TRB that can be indicative of feasts.

Interpretations of south-western Scanian TRB sites have been made by discussing and analyzing criteria set by ethnoarchaeologists. These criteria are not to be seen in a contextual vacuum, but have to be applied by technical and methodological analysis customized to the TRB-culture to be efficient in determining the extent of feasts in this particular prehistoric context.

Keywords: Feasts, Funnel Beaker Culture, Food, Ritual, Archaeology, Anthropology, Scania

Innehållsförteckning:

1. Inledning	3
1.1 Frågeställning och syfte	4
1.2 Forskningsbakgrund	5
1.2.1 Socialantropologiska rötter	5
1.2.2 Arkeologiska teorier och definitioner	5
1.2.3 Forskning gällande “feasts” inom TRB i Skåne	8
1.3 Teoretisk ansats, metod och begrepp	9
1.3.1 ”Feasts”	10
1.3.2 ”Fyndrika TN-gropar”	11
1.3.3 Kriterium för ”feasts”	12
1.4 Material, avgränsning, representativitet och källkritik	13
2. Platser för ”feasts” under TRB i sydvästra Skåne	14
2.1 Almhov	15
2.1.1 Almhov som plats för ”feasts”	18
2.2 Hyllie 155:91	22
2.2.1 Hyllie 155:91 som plats för ”feasts”	24
3. Fynd och anläggningar som kan identifiera ”feast”-platser” i sydvästra Skåne under TRB	25
4. Diskussion, slutsatser och reflektioner	30
5. Sammanfattning	33
Källhänvisningar	35
Bilaga 1	40

1. Inledning

Under de sista decennierna av 1900-talet fanns det en vilja inom det arkeologiska forskningsfältet att applicera antropologiska teorier om konsumtion av mat och dryck på det arkeologiska materialet. Förhoppningarna var, och är fortfarande, att vinna nya insikter om förhistoriska människors förhållande till mat och dryck. Arkeologer har under lång tid sökt att beskriva produktionssätt och diet i olika förhistoriska kontexter, men det är inte förrän de senaste decennierna som intresset för konsumtionens sociala dimensioner börjat vakna (Parker Pearson, 2003).

Ett socialt fenomen som blivit alltmer uppmärksammat är så kallade "feasts". Dessa händelser kan vara av speciellt intresse för arkeologer av ett stort antal anledningar. "Feasts" lämnar materiella spår som ofta är säregna. De är också sociala händelser som ofta följer ritualiserade mönster, och man kan därför eventuellt härleda idéer och rituellt praxis genom att studera material från dessa sammankomster. Att konsumera mat och dryck tillsammans, har uttryckts av en mängd socialantropologer som en viktig formativ social process, både på individnivå och som ett sätt att skapa, stärka eller utmana normer och värderingar (Parker Pearson, 2003). "Feasts" är också sammankopplade med tankar om reciprocitet och hierarki. Denna vidare betydelse av begreppet är också anledningen till att det engelska uttrycket, "feasts", kommer användas genomgående i denna uppsats istället för exempelvis "fester" eller "gästabad". Dessa ord uttrycker inte det breda spektrum av processer som menas med begreppet "feasts".

Ett framträdande exempel i sydvästra Skåne av en trolig plats för "feasts" under neolitikum är Almhov, söder om nutida Malmö. Detta område har på grund av sina ovanliga fynd från trattbägarkultur (TRB) och deras kontextuella förhållande tolkats som en stor multifunktionell samlingsplats, där även "feasts" troligtvis har ägt rum (Rudebeck, 2010). Rudebecks tolkning av denna plats tar hjälp av metoder och teorier, främst de som lades fram av Brian Hayden och Michael Dietler (2001) under början av 2000-talet. Sedan dess har dessa teorier använts som ett sätt att beskriva och identifiera "feasts" inom arkeologin.

Inom arkeologins forskningsfält används ibland etnografiska undersökningar som utgångspunkt för teori och metod. Genom att korrelera arkeologiska spår av mänsklig aktivitet med etnografiska analogier menar man att det finns en möjlighet att kunna identifiera sociala

handlingar inom förhistoriska samhällen, då dessa förutsätts ha generella likheter med nutida observerbara aktiviteter. Denna etnoarkeologiska syn har applicerats av forskare för att försöka skapa generella metoder för identifierandet av "feasts" i det arkeologiska materialet (Hayden, 2001).

Denna uppsats kommer att undersöka hur användbara teorier om "feasts" är för att förklara TRB-materialet ifrån sydvästra Skåne. Den kommer också uppmärksamma olika typer av fynd och anläggningar från TRB-materialet i sydvästra Skåne som skulle kunna vara av intresse att analysera utifrån ett "feast"-perspektiv. Detta kommer att ske genom att diskutera två platser från TRB i sydvästra Skåne och sammanföra dessa med exempel av förmodade funktioner och fyndkontexter från relevant litteratur. Målet är att undersöka vilka belägg för "feasts" som finns i TRB-materialet från sydvästra Skåne och hur dessa kan identifieras baserat på lokala förutsättningar.

Denna uppsats kommer att undersöka denna fråga på en lokal nivå, med den grundläggande uppfattningen att olika samhällens kulturella kontext påverkar det arkeologiska materialet.

1.1 Frågeställning och syfte

De huvudsakliga frågeställningarna för denna uppsats är:

- Hur användbara är teorier om "feasts" för att tolka TRB-platser från sydvästra Skåne?
- Hur har TRB-platser tolkats i termer av "feasts", och vad säger detta om möjligheterna att tolka andra platser?
- Vilka typer av fynd eller anläggningar kan vara identifierande för "feasts" i TRB-materialet från sydvästra Skåne? Vilka metoder kan användas i fält och under efterbearbetningen av fyndmaterialet för att öka möjligheterna för att diskutera "feasts"? Hur skulle kriterier för identifieringen av "feasts" i TRB-materialet från sydvästra Skåne kunna se ut?

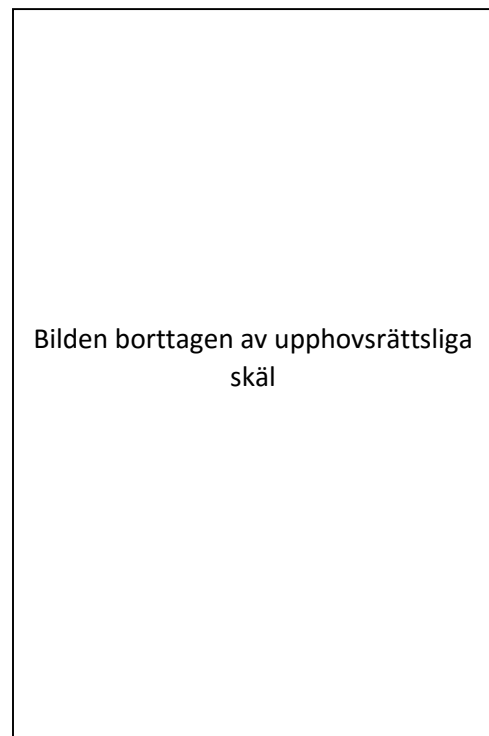
Syftet med denna uppsats är att ge en överblick om hur "feasts" har använts för att tolka TRB-materialet från sydvästra Skåne. Uppsatsen avser också ge exempel på hur en möjlig metod för att kunna tolka platser som "feasts", anpassad till TRB-kulturen i sydvästra Skåne, kan se ut och vilka implikationer denna kan ha för fortsatt forskning. Denna uppsats strävar efter att applicera de idéer som lagts fram inom diskussionen på det arkeologiska materialet från

sydvästra Skåne, för att bidra till en process där man kan tyda hur ”feasts” påverkade regionen och de speciella förhistoriska förutsättningar som existerade.

1.2 Forskningsbakgrund

1.2.1 Socialantropologiska rötter

Mat har alltid varit viktigt för människor (figur 1) och ”feasts” verkar vara ett uråldrigt socialt beteende. Enligt Brian Hayden och Suzanne Villeneuve (2011) finns de första nedteckningarna av ”feasts” att tillgå redan från sumeriska och kinesiska källor, och denna deskriptiva tradition återkommer även i verk från antiken och historisk tid. Under 1900-talets första hälft ökade det vetenskapliga intresset för ”feasts”, främst inom antropologin, och forskning om ”feasts” har varit en del av den antropologiska diskursen sedan dess. Grunden till detta forskningsområde inom arkeologin härstammar från socialantropologin. Mike Parker Pearson (2003) sätter forskningen om ”feasts” inom ett större vetenskapligt fält av ”matstudier”. Genom socialantropologers intresse för mat och dess användning i samhället menar Parker Pearson att nya intressanta frågor väcktes inom arkeologin.

Figur 1. Senpaleolitisk/ Mesolitisk bild av person som samlar honung. Fahlander, 2010, s.45

Forskare som Marcel Mauss, Arjun Appadurai och Pierre Bourdieu har, enligt många forskare i ämnet, alla på olika sätt influerat arkeologers teorier gällande ”feasts” (Dietler & Hayden, 2001, Twiss, 2008). Detta märks inom diskursen, där ett stort antal forskare använder sig av socialantropologiska idéer om reciprocitet och makt för att tolka arkeologiskt material.

1.2.2 Arkeologiska teorier och definitioner

De tidigaste beskrivningarna av "feasts" inom arkeologin följde till stor del kulturhistoriska tankegångar (Hayden & Villeneuve, 2011, Parker Pearson, 2003). Dessa tidiga arbeten var huvudsakligen deskriptiva i sin natur (figur 2).

Teorier om "feasts" idag hämtar ofta sina argument från en gren inom arkeologin kallad etnoarkeologi. Denna gren var en del av den typ av forskning som förespråkades av de första processuella arkeologerna och forskning om "feasts" följde denna utveckling (Lane, 2006, Hayden & Villeneuve, 2011). Intresset låg under denna period i att undersöka diet och produktionssätt i ett försök att beskriva de ekonomiska och sociala processer som drev samhället.

Etnoarkeologi beskrivs i Paul Lanes (2006) framställning som en forskningsstrategi, som använder sig av etnografiska metoder tillsammans med arkeologisk kunskap. Denna metod

Figur 2. Illustration av "feast" under stenåldern. Bilden visar att tankar om "feasts" under neolitikum har funnits länge. Figuiet, 1870

används för att undersöka förhållanden i "levande" samhällen för att dra generella analogier och hjälpa med tolkningen av arkeologiskt material. Forskningen är främst inriktad på att studera hur material skapas, används och kasseras, samt den rumsliga relationen mellan olika anläggningar och föremål och de ideologiska tankegångar som styr denna relation (Lane, 2006). Denna tradition utvecklades under 1980-talet till att få en mer post-processuell prägel,

då man poängterade att materiell kultur inte bara blir påverkad av människors handlingar, utan också i sin tur påverkar människorna och samhället i stort (Lane, 2006).

Forskningen om "feasts" ändrades i en ny riktning i början av 2000-talet. Den grundläggande teoribildningen och metodiken som idag används av de flesta arkeologer för att klassificera och tolka arkeologiskt material i denna kontext återfinns i *Feasts: Archaeological And Ethnographic Perspectives On Food, Politics, And Power* (Dietler & Hayden, 2001). Michael Dietler och Brian Hayden lägger här fram tankar om "feasts" som en av de viktigaste sociala händelserna inom alla samhällen. Båda författarna är ense om att denna kategori av social praxis och mänskligt beteende är viktig för arkeologer att studera, då de anser att detta kan ge insikter om sociala och kulturella processer i förhistoriska samhällen. De teoretiska bakgrunderna hos författarna innebär dock att de inte fullt ut delar samma teoretiska ställningstagande gällande definitioner av begrepp och betydelsen av "feasts" i samhällen. Detta innebär att de också har olika inställningar till hur metodiken för att identifiera "feasts" bör vara utformad.

Haydens definition av "feasts" är: "... any sharing between two or more people of special foods (i.e foods not generally served at daily meals) in a meal for special purpose or occasion." (Hayden, 2001, s.28). "Feasts" är, enligt Hayden, ett sätt för personer att omvandla ett överskott av mat till tjänster, föremål eller social och politisk status. Denna omvandling sker genom att band av lojalitet och reciprocitet skapas mellan värden och gästen, och att gästen känner sig manad att erbjuda något som värden vill ha i utbyte. "Feasts" tar, enligt Hayden, olika form beroende på dess funktion och ändamål. Gemensamt för alla typer av "feasts" är dock att de fungerar som en del i individers överlevnadsstrategier. Genom att hålla "feasts" kan värden förbättra sina möjligheter till överlevnad, förökning samt förbättring av sin levnadsstandard. Hayden menar att "feasts" inte nödvändigtvis är ritualiserade händelser, men att ritualer verkar vara en vanligt förekommande del av "feast"-tillfällen (Hayden, 2001).

Hayden anser att "feasts" innehåller en del universella materiella komponenter. Exempelvis brukar "feasts" innefatta speciella matvaror och prestigeföremål. Hayden har därför skapat en lista av arkeologiskt material som kan tänkas finnas på "feast"-platser. Dessa fyndkategorier möjliggör, enligt Hayden, att arkeologiska undersökningar kan identifiera förhistoriska "feasts" genom att jämföra hur väl fyndmaterialet stämmer överens med etnografiskt observerat material. Förhoppningen är att denna metod ska leda till ett väl definierat klassificeringssystem som ska möjliggöra identifieringen av olika sorters "feasts" i det arkeologiska materialet och gruppera dessa efter funktion (Hayden, 2001).

Dietler definierar "feasts" som "... a form of public ritual activity centered around the communal consumption of food and drink." (Dietler, 2001, s.67). Dietler påpekar att rituell aktivitet inte behöver vara religiöst eller ceremoniellt i sitt uttryck, utan menar istället att definitionen av ritualer är att de är symboliskt avskilda från vardagliga handlingar. Dietler anser att det är möjligt att försöka hitta arkeologiska typologier som kan hjälpa med tolkningen av material som tillhörande "feasts", men anser att det är viktigare att i första hand ha en god teoretisk förståelse av dess funktion för att identifieringen av "feasts" ska vara meningsfull. Dietler anger därför inga universella fyndkriterier för hur "feasts" kan upptäckas i det arkeologiska materialet.

Dietlers syn på "feasts" är att de fyller ett antal viktiga politiska roller i samhället. Dietler anser att "feasts" kan integrera olika grupper på olika nivåer i samhället. "Feasts" kan skapa en känsla av solidaritet mellan deltagarna, och främja vänskap och samarbetsvillighet mellan olika sociala grupper, men kan också fungera som ett verktyg för att markera och reproducera de upplevda olikheter som skiljer grupperna åt. "Feasts" är också, enligt Dietler, en politisk och rituell arena där individers eller sociala gruppers makt kan uttryckas genom att manipulera de normer som styr denna typ av social interaktion. Sociala relationer skapas och definieras genom de känslor av reciprocitet som bildas mellan värden/värdarna och de andra deltagarna, och fungerar som ett sätt för individer att tillskansa sig makt i form av symboliskt, politiskt eller ekonomiskt kapital (Dietler, 2001).

Dietler och Hayden menar dock båda att användningen av analogier mellan etnografisk och arkeologisk forskning är ett viktigt verktyg för att kunna förklara kulturell och historisk utveckling i arkeologiska kontexter (Dietler & Hayden, 2001). De anser också att det inte räcker att enbart konstatera att "feasts" har ägt rum, utan att vidare forskning krävs för att förstå på vilka sätt dessa påverkar samhället och aktörerna.

En forskare som vidareutvecklade Dietler och Haydens idéer är Katheryn C. Twiss (2008). Twiss anser också att "feasts" kan identifieras i det arkeologiska materialet med hjälp av etnoarkeologiska teorier, men fortsätter med att problematisera och fördjupa de idéer som lagts fram av tidigare forskare. Detta gör hon delvis genom att skapa en lista av material som är etnografiskt belagda att vara vanliga vid "feasts", och sedan i korthet ge exempel på hur väl dessa kategorier stämmer överens på diverse kulturer från olika delar i världen (Twiss, 2008, se bilaga 1). Det visar sig här att dessa kategorier ofta inte täcker in alla de olika uttryck som olika samhällen använder sig av under "feasts" men att fyndkategorierna ofta kan återfinnas i en eller annan form. Ett exempel på detta är Twiss beskrivning av Akha, som bränner allt

avfall efter ”feasts” (Twiss, 2008, s. 419). Twiss förklarar sin syn på användandet av dessa kriterier på följande sätt:

“No single data set is likely to be diagnostic of feasting, especially since many feasts lack several of the material correlates described above. Small feasts are commonly prepared over normal household hearths (Hayden, 2001), for example, and food remains are often rapidly dispersed (e.g., Adams, 2005; Clarke, 2001). However, most feasts should be marked by one or more of these signatures. Despite the dispersion of food remains following feasts in traditional eastern Indonesian villages, for example, the events are marked by the display of ritual paraphernalia and prestige items at the feasts and commemorated by the subsequent display of trophy bones (Adams, 2005, p. 187). This indicates the importance of considering as many lines of evidence as possible when seeking to identify feasting archaeologically.” (Twiss, 2008, s. 424)

Vissa forskare inom detta ämne använder sig idag av Twiss kriterier i mer eller mindre uttalad form (se Rudebeck, 2010). En full lista av dessa kriterier kan hittas i bilaga 1 av denna uppsats.

1.2.3. Forskning gällande ”feasts” inom TRB i Skåne

Forskningen gällande TRB, och specifikt tidigneolitikum, i nuvarande Skåne har ofta tangerat ämnet ”feast” i varierande utsträckning. ”Feasts” har bland annat diskuterats som en av flera möjliga anledningar till den förändring i det arkeologiska materialet som kan uttydas under övergången mellan mesolitikum och neolitikum. Både Anders Fischer och Kristina Jennbert lägger fram idéer i sina verk om neolitiseringsprocessen i Skåne. De anser att importerade prestigeföremål kan ha medfört att kulturer i Skåne adopterat neolitiska seder genom att individer använt prestigeföremålen för att generera status (Jennbert, 1984, Fischer, 2002). Detta menar båda författarna kan ha skett under former som motsvarar ”feasts”, då utbytet av kreatur och sädeslag inte verkar ha använts i vardagligt bruk utan haft en prestigestatus som möjligtvis kan ha kommit till uttryck under denna typ av sociala sammankomster (Jennbert, 1984, s.147, Fischer, 2002, s.376-383).

En av de mest uttömmande undersökningarna gällande TRB-materialet från sydvästra Skåne i en ”feast”-kontext är Elisabeth Rudebecks diskussion om fynden från Almhov (2010). Rudebeck tar här ett antal teoretiska och metodologiska ställningstagande som är avgörande

för denna uppsats, då detta är en av de få undersökningar som tolkar material från Skåne i termer av ”feast”. Då Almhov är en av de viktigaste undersökningarna som gjorts om ”feast”-konceptet i Skåne kommer jag att återkomma till denna plats och de tolkningar som Rudebeck gjort om Almhov senare i denna uppsats. Kort kan dock sägas att Rudebeck till stor del använder sig av en etnoarkeologiskt grundad syn på ”feasts” som är hämtad från Dietler, Hayden och Twiss (Rudebeck, 2010).

1.3 Teoretisk ansats, metod och begrepp

Denna uppsats har för avsikt att besvara frågeställningen genom studier av relevant litteratur och arkeologiska rapporter. Förhoppningen är att det material som har funnits tillgänglig ger en god överblick av det arkeologiska läget i sydvästra Skåne under tidig- och mellaneneolitikum. Frågeställningarna ska besvaras genom att studera hur arkeologer har använt sig av teorier om ”feasts” för att tolka det arkeologiska materialet samt genom att sätta upp fyndkriterier baserade på erfarenheterna från dessa tolkningar och redan etablerade teoretiska texter i ämnet, för att kunna ge en möjlig hänvisning till vilken typ av fynd eller anläggningar som kan vara av intresse för fortsatt undersökning.

Denna uppsats behandlar några begrepp som kan behöva definieras och förklaras. Det första av dessa begrepp är begreppet ”feasts”. Ett annat är begreppet ”fyndrika gropar”. Det är också nödvändigt för uppsatsen att klargöra vissa punkter om de kriterier som används för identifieringen av möjliga platser för ”feasts”. Dessa begrepp behandlas nedan.

1.3.1 ”Feasts”

Genomgående i denna uppsats är användandet av begreppet ”feasts”. Vissa svenska arkeologer har använt ordet fest för att definiera detta fenomen (exempelvis Rudebeck 2010, Sandén, Brink, Högberg, Nilsson, Skoglund, 2010). Jag har valt att använda det engelska ordet för detta fenomen då det svenska begreppet, i min mening, inte innefattar samma konnotationer och idéer som det engelska uttrycket ”feasts”. Genom att här använda det engelska uttrycket vill jag undvika att ta ställning till ett lämpligt motsvarande uttryck på svenska (då uppsatsen skulle bli allt för lång för denna diskussion) då fokus skulle försvinna från den huvudsakliga frågeställningen.

Som tidigare beskrivits har de teoribildande arkeologerna inom detta ämne olika syn på hur fenomenet ”feasts” bör definieras. Denna uppsats kommer använda sig av en syntes av dessa teorier, då de på många sätt överensstämmer i sin grundsyn på ”feasts”, för att se i vilken mån de kan appliceras på materialet. Arbetet kommer att använda sig av etnoarkeologiska kriterier för identifieringen av ”feasts” i materialet, men grundsynen på ”feasts” kommer vara att de är komplexa, rituella och sociala fenomen. Det är också viktigt att påpeka att kategoriseringar av arkeologiska platser och material inte är objektiva representationer av verkliga förhållanden.

Självva uttrycket ”feast”, är ett sätt att beskriva ett fenomen som har accepterats inom den vetenskapliga diskursen. Denna definition behöver inte nödvändigtvis överensstämma med faktiska förhållanden, och bör snarare ses som ett konstruerat verktyg för vidare tolkning och diskussion än en existerande kategori i ontologisk mening. Detta teoretiska ställningstagande kan upplevas som motsägelsefullt, då man försöker använda generaliserande etnoarkeologiska kriterier för att identifiera ”feasts” i materialet, men samtidigt erkänner att ”feasts” inte behöver följa dessa kriterier på grund av kulturella och historiska källor. Identifieringen av platser för ”feasts” behöver dock inte innebära att mening eller handlingar tolkas in i dessa händelser. Kriterierna är alltså inte absoluta då de inte tar i betänkande de historiska skillnaderna mellan kulturer. Jag anser dock att de etnoarkeologiska exemplen utgör en god grund för att diskutera detta fenomen. Genom att använda dessa kriterier skapas nya tolkningsmöjligheter, vilket också leder till vidare frågor och diskussion av materialet. Identifiering av platser genom etnoarkeologiska kriterier skapar nya infallsvinklar på det tidigneolitiska materialet från sydvästra Skåne, och bör ses som ytterligare en aspekt att ta i betänkande gällande tolkningar av platser såsom Almhov.

1.3.2 ”Fyndrika gropar”

En typ av anläggningar som refereras till i litteraturen om Almhov som används i denna uppsats är ”fyndrika TN-gropar”. Dessa anläggningar avser depositioner av ovanligt stora mängder fyndmaterial och har hittats på ett antal tidigneolitiska platser i nordvästra Europa (Berggren, 2015). Detta koncept är relevant till denna uppsats då Kristina Gidlöf använder sig av detta uttryck i relation till fynden på Almhov (Gidlöf, Hammarstrand Dehman, Johansson, 2006). Rudebeck och Peter Skoglund anser också att dessa anläggningar förmodligen kan ses som depositioner av avfall från ”feasts” (Skoglund, 2008, Rudebeck, 2010).

I en diskussion om klassifikationen av olika typer av depositioner i neolitiska gropar påpekar Åsa Berggren (2015) att denna benämning kom till som ett sätt att samla depositioner av stora mängder fyndmaterial i en speciell kategori, för att underlätta diskussionen av detta fenomen och skilja denna typ av gropar från andra depositioner av mer ritualiserad karaktär. Många olika definitioner av vilka typer av depositioner som denna kategori innefattar har föreslagits och använts av olika författare. Dessa definitioner baseras ofta vikten av det totala fyndmaterialet i gropen. Detta är också fallet hos många av de forskare som används i detta arbete (se Gidlöf *et al.*, 2006, Rudebeck, 2010). Berggren menar att detta uttryck har utvecklats från att vara en analytisk definition till att användas som en tolkning av materialet (Berggren, 2015). Ett problem som Berggren menar har bidragit till denna utveckling är den dualistiska synen mellan ritualiserade och icke-ritualiserade depositioner. Berggren föreslår att arkeologer endast kan observera om en handling varit ritualiserad genom att försöka tyda dess grad av formalisering, alltså i vilken grad handlingen skiljer sig från andra liknande handlingar. Detta anser Berggren kan ge insikter om meningen bakom handlingen.

I denna uppsats förespråkas Berggrens syn på ritualer som mer eller mindre formaliserade handlingar. Dock kommer kategorin ”fyndrika TN-gropar” att användas där författarna själva valt att använda denna kategorisering för att analysera materialet.

1.3.3 Kriterier för ”feasts”

Trots att denna uppsats kommer utgå från en kontextuell, historisk syn på kulturer, anser jag att det finns flera anledningar till att fortsatt använda sig av fyndkriterier för att studera ”feasts” som fenomen. De kriterier som används i denna uppsats kan ses i kapitel 3.

Ett argument för användandet av fyndkriterier är att dessa ger en generell startpunkt för undersökningen av ett stort material som tidigare inte genomgått denna typ av analys. Detta sätt att urskilja ”feasts” från ”icke-feasts” måste ständigt revideras och granskas och, precis som andra kategoriseringar av fynd eller fyndplatser, måste dessa kategorier användas som ett analytiskt verktyg. Man kan alltså möjligtvis belägga att ”feasts” har ägt rum, men kanske inte vad dessa innefattat eller vilken mening de haft för dess aktörer.

Storleken och omfattningen av ”feasts” kan, enligt Hayden & Dietler (2001), variera beroende på dess funktion. Därför blir också omfattningen av det arkeologiska materialet viktigt att ha i åtanke när fyndkriterier ska definieras. En grop med matavfall kan deponeras efter en

”vanlig” måltid, men ett tiotal gropar med stora mängder matavfall som deponerats samtidigt tyder på en större händelse. Detta medför att det troligtvis är enklare att urskilja större ”feasts” ur det arkeologiska materialet och orsakar en bias som representationen av materialet.

Vissa kriterier, så som närvaron av matrester, anses i kontexten av denna uppsats som ett viktigt kriterium för att identifiera ”feasts”, då denna kategori av fyndmaterial kan härledas deduktivt från definitionen av ”feast”. Vissa andra fyndkriterier är baserade på etnoarkeologiskt observerade fyndkategorier. Dessa kommer inte att anses lika viktiga i tolkningen då de inte nödvändigtvis behöver vara generella över alla kulturer, men kan ge stöd till tolkningar av platser som ”feasts”. Denna kategori innefattar speciella eller ovanliga föremål för den arkeologiska kontexten, som har bidragit med symbolisk betydelse till händelsen.

Medvetenhet om vilka typer av föremål som har belagts vara vanliga i ”feast”-kontexter genom etnografiska undersökningar kan alltså underlätta sökandet i det arkeologiska materialet efter ”feasts”. Det är viktigt att påpeka att det inte är frågan om ett identifierande av platser som ”feasts” utifrån specifika materiella fynd, utan snarare en antydning om en plats fordrar vidare undersökning och om tolkningen har stöd från det arkeologiska materialet. Användandet av dessa kategorier bör sättas i kontext med platsen som undersöks för att kunna skapa en trolig tolkning över hur platsen använts. Många av dessa kategorier består i sig själva av tolkningar av det arkeologiska materialet, och det bör poängteras att de därför, precis som alla definitioner av arkeologiskt material, inte representerar de verkliga förhållandena i funktion, utan tolkas genom arkeologers teoretiska och metodologiska tillvägagångssätt.

1.4 Material, avgränsning, representativitet och källkritik

Den litteratur som används i denna uppsats är tänkt att ge en god överblick av de delar som är mest relevanta för arbetets innehåll. Många exempel skulle kunna ges på vidare forskning som använt sig av olika infallsvinklar och förhållningssätt gällande ”feasts” eller mat och kostvanor i arkeologisk kontext (se exempelvis Parker Pearson, 2003).

TRB-kulturen ska inte ses som en statisk kultur. Med detta vill jag påpeka att skillnader i kulturella mönster mellan tidig TRB-kultur och senare TRB-kultur är trolig, och att detta kan ha påverkat hur platser för ”feasts” utformats. Denna skillnad kommer inte utforskas i vidare utsträckning i denna uppsats, utan lämnas öppen för att diskutera av andra.

Området för undersökningen har avgränsats till sydvästra Skåne. Denna avgränsning har gjorts för att underlätta genomsökningen av materialet efter relevanta platser. Malmöområdet har under 2000-talets första decennier utsatts för stora exploateringsprojekt. Dessa har inneburit att stora arealer av områden har genomgått arkeologiska undersökningar, och en mängd nya lokaler har därför upptäckts (Nilsson & Rudebeck, 2010). De platser som valts att undersökas i denna uppsats är båda situerade inom detta område, vilket troligtvis beror på att nya lokaler innebär möjligheter att tillämpa nya tolkningar, så som de om "feasts".

Denna uppsats undersökande del kommer att bestå i två delar. Den första delen kommer att ge beskrivningar av två TRB-platser från sydvästra Skåne, som tolkats som "feasts". De beskrivningar av arkeologiska utgrävningar som genomförs nedan är inte på något sätt uttömmande beskrivningar utan innehåller det material som anses vara relevanta för en tolkning av platserna som "feasts". Specifikt rapporter och analyser av Almhov och Hyllie 155:91 (Gidlöf *et al.*, 2006, Rudebeck, 2010, Sandén *et al.*, 2010) innehåller stora mängder information som, på grund av denna uppsats utsträckning, inte kan tas upp i brist på plats eller relevans, oavsett hur intressant det är att veta mer om den bakomliggande argumenteringen. Några andra officiella tolkningar av dessa platser finns inte att tillgå under skrivandet av denna uppsats, men är också mindre relevanta ur källkritiskt perspektiv, då det som undersöks är hur teorier om "feasts" används för tolkning och inte dess relevans. Sakuppgifter hämtas här från rapporter, artiklar och avhandlingar om dessa två områden.

Den andra delen behandlar vilka fynd som kan anses vara identifierande för "feasts" inom TRB-kulturen. Denna del baseras huvudsakligen på kriterier av Twiss (se bilaga 1) samt litteratur som behandlar fyndmaterial och analysmetoder av TRB-material.

Denna uppsats bör ses som ett första försök att analysera och utforska möjligheterna för denna tolkning att vara relevant i forskningen om TRB i Skåne. Därför kommer denna uppsats inte försöka uttala sig i någon större utsträckning om hur olika platser möjligtvis avspeglar utvecklingen av "feast"-traditioner. I de avslutande reflektionerna kommer dock en kort diskussion hållas om vilka typer av platser som utifrån kriterierna kan diskuteras i termer av "feasts".

2. Platser för ”feasts” under TRB i sydvästra Skåne

Två platser från TRB-perioden i sydvästra Skåne, Almhov och Hyllie 155:91, kommer att behandlas i detta kapitel. Dessa områden har båda tolkats som platser där ”feasts” ägt rum. Båda platser ligger inom nuvarande Malmö kommun. Anledningen till att dessa platser har valts är att de båda har tolkats som platser för ”feasts” med hjälp av de teorier som lagts fram tidigare i denna uppsats. Som tidigare diskuterats i denna uppsats så är denna typ av tolkning av platser i Skåne relativt ny och utförligt material som passar denna uppsats är därför relativt svårt att tillgå. Därför är dessa platser också skilda i sina dateringar. Att dessa två platser båda ligger inom Malmö kommun är knappast en tillfällighet. Som tidigare beskrivits har den betydande exploateringen av områden i södra Malmö, specifikt i relation till Öresundsförbindelsen och Citytunnelprojektet inneburit att stora arealer undersökts av arkeologer, och därmed har många nya platser upptäckts och undersökts (Nilsson & Rudebeck, 2010). Tolkningar om ”feasts” verkar också vara förespråkade av många arkeologer från detta område. Varje område kommer att beskrivas utifrån utgrävningsrapporten för att ge en allmän bild av materialet, och sedan kommer tolkningen av platsen som ”feast” diskuteras för sig själv.

Bilden borttagen av upphovsrättsliga skäl

Figur 3. Flygfoto över Almhov 2001. (Foto: Perry Nordeng. Rudebeck & Macheridis, 2015, s.175)

2.1 Almhov

Almhov (figur 3) är på många sätt ett unikum i det sydvästskånska materialet från tidigneolitikum. Platsen grävdes ut som ett led i Citytunnelprojektet under åren 2001-2002 och innefattade flera delområden som låg i nära geografisk anslutning till varandra (Gidlöf, *et al.*, 2006). De, till stora delarna, tidigneolitiska fynden gjordes på en höjd i landskapet, som tidigare sluttat österut mot den tidigare våtmarken Hyllie Mosse (Gidlöf *et al.*, 2006). På platsen hittades en stor mängd arkeologiska lämningar, främst från neolitikum men även fynd från järnåldern. Majoriteten av fynden daterades till TN I och de senaste neolitiska fynden daterades till MNA. De neolitiska fynden var av högst ovanlig karaktär, dels genom själva mängden anläggningar och fynd och dels genom deras typ. På platsen hittades bland annat lämningar efter monumentalgravar, både dösar och långhögar, samt ett stort antal gropar och gropsystem.

Totalt hittades 338 anläggningar på området som kategoriserades som gropar. Av dessa ansågs 132 vara från TN I, dock påpekar författarna av rapporten (Gidlöf *et al.*, 2006) att flera av de odaterade groparna troligtvis också tillhör denna period, då de återfanns i samma rumsliga kontext som de daterade groparna. Dateringen av groparna utfördes i de flesta fall genom typologisk datering av fynden i gropan, men vissa av de fyndrikare groparna blev även ¹⁴C-daterade. Många av groparna klassificerades som ”fyndrika TN-gropar”. Dessa daterades till att vara anlagda huvudsakligen under TN I med vissa fall som daterats till TN II samt MNA. Ett fåtal av dessa ”fyndrika TN-gropar” innehöll ovanligt stora mängder material, mellan 30 och 70 kg fynd av blandat material (Gidlöf *et al.*, 2006). Vissa av groparna var också grävda på ett sätt som satte dem i relation till varandra genom deras utformning, storlek eller spatiala förhållanden. Dessa gropar kategoriserades som tvillinggropar (Gidlöf *et al.*, 2006). Groparna var ofta över en meter i diameter, men många av de ”fyndrika TN-groparna” var ofta flera meter långa. På många ställen kunde det beläggas att groparna grävts ut eller fyllts igen vid ett flertal tillfällen. Jordprover togs regelbundet i de ”fyndrika TN-groparna” och majoriteten av dessa undersöktes i sin helhet. Vissa av de ”fyndrika TN-groparna” upplevde författarna som att de varit utformade för specifika ändamål, exempelvis grop A6 (Gidlöf *et al.*, 2006, s.61-64). Denna grop tolkades som utformad med en konstruerad nergång till gropan och ”bänkar”. Författarna anser att många av groparna har tillkommit på liknande sätt, då många ofta tolkas som täktgropar. Författarna noterar också att många av groparna visar spår i utformning och fyndmaterial som tyder på att de använts i samband med diverse

hantverksaktiviteter, däribland flint- och benhantverk, och därefter blivit ifyllda i omgångar med ”avfall”. Groparna består ofta av mer än två lager (Gidlöf *et al.*, 2006).

De vanligaste förekommande bestämbara benfyndigheterna från groparna är från nötkreatur, svin/gris, får/get samt kronhjort. I beskrivningen av grop A6 betecknas benmaterialet som slaktmaterial, men i de andra groparna uteblir denna tolkning (Gidlöf *et al.*, 2006, s.61-64). Ibland omnämns det att benen är brända eller obrända, men oftast finns det ingen beskrivning av om de har spår av tillagning eller konsumtion, dock beskrivs ofta de gropar där benmaterial förekommer i kombination med bearbetat ben eller horn. I många gropar verkar ben från nötkreatur vara dominerande bland benmaterialet. Ben från kronhjort verkar förekomma i samma kontexter som det andra benmaterialet, men är också framträdande i groparna som hantverksmateriel, då många föremål av horn framkommer i samma gropar som annat benmaterial från kronhjort. Benfynden framkommer aldrig som ensam fyndkategori i groparna och är aldrig den största fyndkategorin i någon av groparna. Grop A1854 står ut från de andra groparna genom sitt benmaterial (Gidlöf *et al.*, 2006, s.79-80). Utöver de vanligare fynden av ben som återkommer i alla gropar så återfanns i A6 även ben från hund, men också från en mängd havslevande arter som säl, utter, torsk, ål och sill. Författarna ger en möjlig förklaring i att detta är rester efter jakt nära kusten, i syfte att få tillgång till päls.

Majoriteten av keramiken från de neolitiska groparna på Almhov är av Oxie-typ, som typologiskt dateras till TN I (Malmer, 2002). Gemensamma drag för groparna är att de ofta innehåller stora uppsättningar av liknande trattbägarfynd. Kragflaskor, lerskivor, miniatyrkärl samt oornerade och ornerade trattbägare återfanns i majoriteten av de ”fyndrika TN-groparna”. Groparna innehöll ofta fragmenterade hela kärl, som senare kunde återskapas. Författarna menar att det, i en del av de ”fyndrika TN-groparna”, kan beläggas att hela hushållsinventarier av keramik har deponerats (Gidlöf *et al.*, 2006, s.59-60). Mycket av keramiken är homogent inom gropen, exempelvis i grop A19049, så till vida att uppsättningarna verkar bestå av samma tillverkningsmaterial och magring, samt att de tillverkats genom samma metod (Gidlöf *et al.*, 2006, s.55-59). Ett fåtal av kärlden har spår som kan tolkas som spår efter mattillagning eller förvaring. Exempelvis hittades en trattbägar i ett stolphål (A6b) inom den större gropen A6, där jordprover bland skärvorna avslöjade brända sädeskorn (Gidlöf *et al.*, 2006, s.61-64). Detta tolkas som att kornen har förvarats i kärlet. Vissa keramikskärvor i grop A1854 har soffärgningar, vilket tyder på att de använts i närheten av eld (Gidlöf *et al.*, 2006, s.79-80).

I många av groparna återfinns små mängder förkolnade sädeskorn av främst spelt-/emmerveve samt bröd-/kubbeve. Hasselnötsskal är också vanliga i materialet (se ex. grop A25549, Gidlöf *et al.*, 2006, s.59). Träkol från bland annat ask i grop A14736 (Gidlöf *et al.*, 2006, s.55) och ek (Gidlöf *et al.*, 2006, s.77-79) identifierades i de neolitiska groparna.

Annat fyndmaterial från groparna består till största delen av flint- och hornmaterial. Av flintan återfinns en mängd föremål i olika stadier av produktionen, och i många av groparna återfinns även färdigarbetade flintföremål. Dessa typer av föremål visar på en kontinuitet som sträcker sig över hela första hälften av neolitikum. Bland fynden finns bland annat skivyxor, spetsnackiga yxor, kärnborrar, knackstenar, tvärpilar, sticklar och en mängd olika avslag. En del av avslagen togs tillvara för att utföra slitspårsanalys. Hornpunsar och andra hantverksföremål av horn är också vanliga (Gidlöf *et al.*, 2006).

Samtida med de ”fyndrika TN-groparna” på Almhov, alltså den tid som verkar vara den huvudsakliga perioden av aktivitet på platsen, är lämningar efter fyra träfasader, som tolkas som tillhörande långhögar, och två långdösar. Dessa innehåller liknande material som hittades i groparna, med undantag för vissa mer speciella fynd såsom exempelvis en bergartsyxa och ett par kronhjärtshorn. Dessa speciella fynd ser författarna som rituella depositioner som skett i anslutning till gravarna (Gidlöf *et al.*, 2006, s.32-53).

På området grävdes även två brunnar ut. Den ena brunnen var placerad under en av långdösarna, vilken verkade ha blivit anlagd ovanpå brunnen. Denna brunn innehöll ben-, flinta- och keramikmaterial som generellt överensstämde med de ”fyndrika TN-groparna”, med undantag för ett valben, en hornhacka och en större mängd bränd flinta jämfört med groparna. Denna brunn daterades bland annat genom benmaterial till övergången mellan TNI-TNII (Gidlöf *et al.*, 2006, s.87-91). Den andra brunnen kunde dateras med hjälp av träkol till MNA-MNB (Gidlöf *et al.*, 2006, s.91-92).

Slutligen ska nämnas att markkemiska prover av matjorden och morän utfördes för att ge en överblick av fosfathaltens och MS-värdenas förändring över hela området. Dessa värden kan tillsammans ge en bild av hur olika delar av platsen använts under förhistorisk tid. Författarna framhåller att dessa prover visade på ökande aktivitet uppe på höjden där Almhov ligger, jämfört med slutningen ner mot den dåvarande våtmarken i Hyllie Mosse. Proverna visade också på i vilken utsträckning våtmarken förändrats genom tiderna. Författarna menar att skiftningarna i fosfatnivåer över området inte kunde visa på några specifika aktivitetsområden, mycket beroende på tätheten av anläggningar och den stora mängd

aktivitet som troligtvis ägt rum över hela området under förhistorisk tid (Gidlöf *et al.*, 2006,s.23).

2.1.1 Almhov som plats för ”feasts”

Rudebeck använder sig av en vid definition av begreppet ”feast”, och försöker snarare se hur väl materialet från Almhov korrelerar med de teoretiska ställningstagande som gjorts av tidigare forskare inom detta ämne. Rudebeck tar ett teoretiskt ställningstagande för användandet av etnoarkeologi, då hon menar att det är möjligt att dra likheter mellan arkeologiskt och etnografiskt material. Författaren beskriver ett antal fyndkategorier som förväntas hittas på en plats för ”feasts” vilka överlag stämmer överens med de som förespråkas av Twiss, Hayden och Dietler (Rudebeck, 2010). Rudebeck menar att dessa ”feasts” skulle tillhöra kategorin ”work feasts”, ett uttryck som hon hämtat från Dietler och Hayden (2001) för att beskriva att organisationen av ”feasts” har använts i utbyte mot arbetskraft. Rudebeck menar att dessa ”feasts” har kunnat mobilisera arbetskraft för att anlägga de monumentala gravar som återfinns på platsen (Rudebeck, 2010). Rudebeck ser också Almhov som en plats som präglas av ritual. Rudebeck menar med detta att de deponeringar som hittas på Almhov inte bör ses som skapade av uttalade ritualer, utan snarare som det avfall som produceras under rituella handlingar. Detta avfall produceras som en följd av användandet av föremål i ritualer för mer eller mindre praktiska ändamål (Rudebeck, 2010, s.93).

Rudebeck anser att andra utgrävda platser som kopplas till TRB-kulturen kan vara delar av ”feast”-platser, så som Almhov, men att de inte blivit undersökta i denna kapacitet tidigare, och därför inte kunnat identifieras (Rudebeck 2010). Rudebeck har tolkat Almhov som en allmän samlingsplats av stor vikt där ”feasts” ägt rum genom att göra en ingående kvalitativ och kvantitativ analys av materialet och lokalen.

Undersökningen av det osteologiska materialet från neolitiska anläggningar på Almhov visar bland annat att beläggen för mat på platsen främst tillhör TN, då 42 kilo benmaterial kan dateras till denna period jämfört med mindre än 1 kilo under de andra perioderna av neolitikum. Rudebeck fortsätter med att konstatera att en tredjedel av det osteologiska materialet från neolitikum på Almhov inte går att identifiera till art eller typ. Av de delar som går att identifiera är ben från köttfattiga delar av djuren de vanligaste. Rudebeck anser att detta beror på att benen från de köttrika delarna av djuren i större grad blivit utsatta för

tafonomiska processer genom att de tillagats med köttet, och därför lättare fragmenterats och vittrat. Rudebeck poängterar dock att dessa ben från köttrika delar också generellt är mer sårbara för tafonomisk påverkan, och att det därför till viss del är naturligt att denna relation existerar i benmaterialet (Rudebeck, 2010, s.102-103). Ben från kronhjort är den enda kategorin där detta förhållande inte existerar. Rudebeck tolkar detta som att man ibland har valt att slakta kronhjorten direkt efter jakt och lämnat kvar de köttfattiga delarna i landskapet. Detta skulle innebära att relationen mellan köttrika och köttfattiga delar skulle utjämnas, och vara orsaken till det annorlunda förhållandet i fördelningen av det osteologiska materialet gällande just kronhjortsben (Rudebeck, 2010, s.104). Huvuddelen av det identifierade osteologiska materialet kommer från nötkreatur och främst från unga djur. Få av benen på platsen är svedda eller brända, vilket Rudebeck tolkar som att de har blivit tillagade genom att kokas snarare än att rostas eller stekas, då detta troligtvis skulle lämna spår på benen. Bruksspårs- och proteinanalys av spån och avslag från tre av de tidigneolitiska groparna visade att 3 av dessa använts för att skära hare och fisk. Detta visar, enligt Rudebeck, att det osteologiska materialet inte är representativt för alla de arter som faktiskt konsumerades på platsen (Rudebeck, 2010, s.105). Rudebeck bedömer att många av de avslag som hittas i samma gropar som benmaterialet, utifrån typologisk definition, kan bedömas ha använts som knivar (Rudebeck, 2010, s.123). I de gropar där dessa förekommer med ben från köttrika delar av djur tolkas detta som ett tecken på konsumtion medan de gropar som innehåller dessa avslag och ben från köttfattiga delar tolkas som slaktavfall. Många flintavslag tyder också på att de skapats under produktionen av andra flintföremål. Fynd från gravar och matjord avslöjade också malstenar och underliggare, vilka vidare stärker bilden av Almhov som en plats där mat förberetts (Rudebeck, 2010, s.127). Sädeskorn och nötter är också vanliga i anläggningarna men Rudebeck bedömer inte att det finns några säkra belägg för odling på Almhov, men att det i så fall skulle röra sig om trädgårdsodling (Rudebeck, 2010, s.119). Rudebeck förklarar vidare att det endast finns ett fåtal osäkra fynd efter härdar och inga belägg för kokgropar på Almhov, något som skulle kunna tyda på att mat kan ha tillagats på platsen, men anser att dessa troligtvis kan ha försvunnit då platsen varit använd och blivit störd under en längre tid. Dock tyder brunnar enligt Rudebeck på att platsens användare velat ha direkt tillgång till vatten, trots dess närhet under neolitikum till Hyllie Mosse (Rudebeck, 2010, s.128).

Rudebeck förklarar att 390 kilo trattbägarkeramik återfanns på platsen. Rudebeck analyserar keramikfynden från sex av de fyndrika groparna från tidigneolitikum genom statistisk

jämförelse (Rudebeck, 2010, s.129). Från denna undersökning drar Rudebeck slutsatsen att de vanligaste kärnen som finns representerade i alla utom en av de analyserade groparna är dryckesbägare, flaskor samt kokkärl. Mängden, kontexten och de stora andelarna dryckesbägare och flaskor skiljer Almhov från andra TRB-platser. Dessa typer av kärn tyder enligt Rudebeck på att drycker kan ha varit en viktig del av "feasts" på platsen (Rudebeck, 2010, s.132- 135).

Rudebeck fortsätter med att påpeka att anläggningarna från tidigneolitikum alla är samlade inom ett 200 m i diameter stort område uppe på höjden. Denna avgränsning menar Rudebeck kan tyda på att platsen betraktats som avskild från det omkringliggande landskapet, och att denna distinktion kan ha varit medveten för att ritualisera platsen. Positioneringen av vissa stolphål på Almhov kan tyda på att dessa använts till ställningar för att hänga mat för torkning eller rökning. Fosfatanalysen och avsaknaden av gropar tyder på att platserna framför de anläggningar som har tolkats som fasader till långhögarna inte har varit använda till några aktiviteter som lämnat spår efter sig. Rudebeck menar att dessa ytor kan ha använts som rituella arenor, där "feasts" kan ha ägt rum. Rudebeck antyder också att de dryckesbägare som är vanliga i groparna men också återfinns som gravgåvor på Almhov och andra TRB-platser tyder på att drickande kan ha haft en viktigt symbolisk betydelse under denna period (Rudebeck, 2010, s.135-145).

Rudebeck anser vidare att förvaring av mat kan kopplas samman med vissa av de gropar som inte kan kopplas till mer rituella deponeringar på platsen. Nedgångar och avsatser i dessa gropar kan enligt Rudebeck konstruerats för detta ändamål (Rudebeck, 2010, s.120).

Rudebeck analyserar de mest relevanta fyndrika groparna genom statistisk bearbetning. Med detta avser Rudebeck de gropar som innehåller flest fynd som hypotetiskt tyder på matkonsumtion. Rudebeck definierar fyndrika gropar som gropar som innehåller minst 50 % mer material än genomsnittet inom en eller flera fyndkategorier, så som exempelvis keramik eller benmaterial (Rudebeck, 2010, s.161-162). Rudebeck framhåller att tre av groparna, A6a, A351 samt A19049 är speciellt fyndrika. Den kvantitativa analysen av de fyndrika groparna visar inte på några speciella samband mellan dessa förutom att gropar med en stor mängd keramik alltid också innehöll stora mängder ben- och flintmaterial (Rudebeck, 2010, s.164-165). Vissa av de fyndrika groparna upplevdes som grupperade i mindre koncentrationer eller par. Dessa undersöktes separat och visade att de ofta hade samma utformning, djup och fyllning. Rudebeck tycker sig tyda ett mönster bland dessa pargropar baserat på dess påstådda funktion och förutsatt att de varit samtida. En av groparna i paret innehöll generellt en större

mängd kärl. Dryckeskärl visade sig också vara vanligare i dessa jämfört med de andra groparna i paren. Dessa gropar benämns av Rudebeck som ”arbetsgropar” (Rudebeck, 2010, s.168). Växtmaterial och spår av eldning var också vanligare i dessa gropar. De mindre groparna innehöll ofta större kärl och Rudebeck menar att detta kan tolkas som att dessa gropar kan ha använts som förvaring. Dessa gropar benämns som förrådsgropar. Flintmaterialet i dessa gropar fluktuerade inte i samma mängd som keramik- eller benmaterialet, vilket Rudebeck menar kan bero på att detta hantverk inte är kopplat till matkonsumtion i samma utsträckning som de andra fyndkategorierna (Rudebeck, 2010, s.169). Rudebeck framhåller också att de stora mängder hantverksresterna på platsen kan ha kommit till under ”feasts”, då det finns vissa belägg för att speciella föremål som kräver hantverksskicklighet har producerats på platsen. Skapandet av dessa föremål kan ha fungerat som ett sätt för individer att skapa socialt kapital i samband med samlingar och ”feasts” (Rudebeck, 2010, s.173-195).

Slutligen anser Rudebeck att Almhov ska ses som en multifunktionell plats där många andra aktiviteter än ”feasts” har ägt rum, vilket spår av hantverk och gravarna talar för. Rudebeck anser att denna plats bör ses som en samlingsplats för människor under tidigneolitikum, och att denna plats har haft många sociala funktioner som mer eller mindre kan kopplas samman med ”feasts” och

matkonsumtion
(Rudebeck, 2010, s.226-227).

2.2 Hyllie 155:91

Hyllie 155:91 är på många sätt en väldigt annorlunda plats jämfört med Almhov, då anläggningarna på platsen är mycket färre och materialet är situerat i en annorlunda kontext.

Platsen ligger strax söder om Malmö på den höjdrygg

Bilden borttagen av upphovsrättsliga skäl

Figur 4. Läget för Hyllie 155:91 i Malmö kommun. Skoglund, 2008, s.7

där Hyllie vattentorn idag är positionerat (Skoglund, 2008), alltså inte långt från platsen för Almhov-utgrävningen. Platsen ger dock en inblick i en senare tidsålder, då den dateras till MNA III, eller möjligen övergången MNA II – MNA III (Grehn & Björhem, 2008).

Området har tidigare angränsat till ett smalt våtmarksområde i väst, och även om inga fornlämningar har hittats på området så har andra områden runt Hyllie 155:91 visat på ett rikt fyndmaterial, speciellt från järnåldern (Grehn & Björhem, 2008).

På platsen hittades gropsystem som betraktas av Peter Skoglund som fyndrika, även om han inte definierar detta uttryck vidare (Skoglund, 2008, s.28). De fyndrika gropsystemen avser tre anläggningar, A5, A6 och A83856. Dessa gropsystem är alla flera meter i diameter och består av ett flertal specifika nedgrävningar. Två av dessa låg i närmast direkt kontakt med varandra, medan den tredje återfanns 37 m längre bort (Skoglund, 2008). Endast vissa av nedgrävningarna i gropsystemen innehöll stora mängder fynd, medan vissa var fyndfattigare. Enligt slutundersökningen innehöll gropsystemen bland annat skörbränd sten, 167 kg flinta, 134 kg bergartsföremål som utgjordes av 58 separata fynd samt 191 kg keramik (Grehn & Björhem, 2008).

Benmaterialet från platsen verkar ha varit i dåligt skick, då det var starkt vittrat, och bestod huvudsakligen av brända ben, tänder och tandemalj. Totalt vägde detta material under ett kg (Grehn & Björhem, 2008). De delar som gick att identifiera verkar till stor del ha återfunnits i grop A5, i en stenpackning i botten av gropen. Denna stenpackning innehöll både brända och obrända kranier och extremiteter från svin/gris och nötkreatur (Skoglund, 2008). Detta benmaterial skiljer sig, enligt Skoglund, från det generella under MNA, genom fördelningen av representerade kroppsdelar, samt fåtalet representerade vilda arter (Skoglund, 2008).

Benmaterialet från platsen verkar också företrädesvis komma från gris/svin samt nötkreatur, men en mindre andel ben identifierades som tillhörande får/get, fågel samt torsk (Skoglund, 2008).

Keramiken från platsen består till stor del av ovanligt stora spann- eller tunnformade kärl samt trattkar. Många var ornerade med en minoritet mer utsmyckade kärl. Bland keramiken återfann även lerskivor, mindre ornerade skålar, två ornerade lock samt en brämbägare med ornering längs mynningen som ansågs vara av väldigt god kvalitet jämfört med majoriteten av de andra keramikfynden (Grehn & Björhem, 2008, Skoglund, 2008). Enligt Skoglund tyder en analys av tillverkningsmaterialet på att många av kärnen är dåligt magrade eller skapade av lera av dålig kvalitet (Skoglund, 2008). Många av de stora kärnen hade stora sotavlagringar

och matskorpor, eller var sekundärbrända, vilket visar på att stora mängder mat tillagats på platsen. Lipidanalyser av matskorporna tyder på tillagning av vegetabilier samt kött från icke-idisslare, troligen gris/svin (Grehn & Björhem, 2008). Skoglund menar på att flintmaterialet tillverkats under en eller ett fåtal aktiviteter på platsen, som är kraftigt begränsade i tid (Skoglund, 2008). 90 % av materialet består av material som tillkommit under tillverkning, så som avslag och kärnor.

Hantverket består till största delen av skrapor och borrar och endast två tvärpilar påträffades. Slitspårsanalys tyder på att dessa använts för skinn- och köttbearbetning (Skoglund, 2008).

Fynd av förkollnade växtrester var vanliga på platsen, och dessa beskrivs som av hushållskaraktär (Skoglund, 2008). Hasselnötsskal och sädesslag var också relativt vanliga, med bland annat separata koncentrationer i grop A5. Sädesslagen är huvudsakligen emmervete, med en liten andel spelt. Gropar som kan ha använts för rostning återfanns i grop A5 samt A35275 (Skoglund, 2008). Fredrik Grehn & Nils Björhem (2008) menar att det finns spår av en möjlig härd i områdets norra del. Inga andra anläggningar på platsen kan knytas till MNA III, och inga andra gropar är lika fyndrika som dessa tre gropsystem. En möjlig husgrund från senneolitikum diskuteras dock (Grehn och Björhem, 2008). Skoglund menar att baserat på flintfyndens karaktär samt keramikens storlek och användning så har platsen använts för ”feasts”, förmodligen under en period som inte överstiger 10 år (Skoglund, 2008).

2.2.1. Hyllie 155:91 som plats för ”feasts”

Författarna menar att platsen utmärker sig på ett antal sätt, vilket visar på att detta har varit en plats för ”feasts”. Keramiken tolkas som bestående av dels stora kokkärl, dels mindre serveringskärl (Sandén *et al.*, 2010). Det påpekas även att lerskivor kan tolkas som bakplåtar, vilket skulle tyda på att bröd bakats på platsen, men författarna uttrycker också att denna tolkning av lerskivor från TRB är ifrågasatt. Analysen av tunnslip tyder på att flera olika lokala leror använts för att göra många av de odekorerade kärlen. Detta tyder enligt författarna på att dessa kärl endast avsetts användas ett fåtal gånger och skapats av ett flertal lokala hantverkare. Även flintmaterialet tolkas vara situationsbetingat, då det endast visar spår av att ha använts till ett fåtal aktiviteter, och det inte handlar om några mer avancerade föremål än skrapor och spånliknande avslag som har använts (Sandén *et al.*, 2010, s.180). Dessa anses ha använts till matlagning, då de visar spår av köttantering. Det vanligaste benmaterialet är från kranier och extremiteter, alltså de köttfattigaste delarna av djuret. Detta skulle kunna innebära

att slaktrester eller oätna delar deponerats tillsammans med allt annat avfall från ”feast”-tillfället. Författarna påpekar att det möjligtvis också skulle kunna röra sig om rituell deponering av dessa delar (Sandén *et al.*, 2010). De huvudsakliga argumenten för ”feasts” på platsen menar författarna är materialets situationsbetingade karaktär, alltså att de olika materialen verkar ha tillkommit till platsen genom endast en eller ett fåtal händelser, och att fynden tillverkats, använts och deponerats med anledning av att de skulle användas i ”feasts” (Sandén *et al.*, 2010, s.181-182). Keramiken verkar ha använts för att tillaga stora mängder mat, och flint- och benmaterialet skiljer sig från det som återfinns på exempelvis boplatser genom dess omfång och dess ovanliga natur. Författarna anser vidare att dessa ”feasts” troligtvis innefattat stora familjegrupper och att antalet medverkande kan ha innefattat hundratals individer. Författarna använder sig av Haydens klassificering av olika typer av ”feasts” för att beskriva Hyllie 155:91 som en så kallad ”solidarity feast” (Sandén *et al.*, 2010, s.181). Med detta menas en ”feast” som har som funktion att föra samman ett lokalsamhälle och stärka grupp känslan bland de olika medlemmarna (se Hayden, 2001). Författarna grundar detta i det faktum att avfallet har deponerats i gropar, vilket inte är vanligt i de fall då ”feasts” har som funktion att uttrycka status och prestige (Sandén *et al.*, 2010, s.181).

3. Fynd och anläggningar som kan identifiera ”feast”-platser” i Sydvästra Skåne under TRB

Analysen av arkeologiskt material i termer av ”feasts” baseras vanligtvis på användandet av ett antal fyndkriterier. Förhoppningen är att med hjälp av dessa fyndkriterier för tolkning, som är anpassade till de lokala arkeologiska förutsättningarna och den förhistoriska kontexten i Skåne, kunna visa på vilka typer av fynd och anläggningar som är vanliga i ”feast”-kontexter från TRB-kulturen i sydvästra Skåne. Dessa är baserade på Twiss kriterier (se bilaga 1), tolkningarna av Almhov och Hyllie 155:91 samt litteratur om fynd från TRB i Skåne som kan tänkas ha koppling till ”feasts”. Denna del använder sig alltså av lärdomarna från kapitel 2 för att se vilken typ av arkeologiskt material från TRB i sydvästra Skåne som kan vara intressant att diskutera och analysera i termer av ”feasts”. I denna del av uppsatsen ges exempel på hur dessa kriterier rent praktiskt kan upptäckas under, eller efter, arkeologiska undersökningar genom fyndtyper eller analytiska metoder.

1. *Keramik*

Denna kategori innefattar arkeologiskt fyndmaterial som använts i förvaring, tillredning eller konsumtion av mat. Keramikkrälen bör förekomma i ovanligt stora mängder och/eller vara av specialiserad natur som är anpassad till tillagning eller servering av mat för att skilja deras användning åt från ”vardagliga” måltider (Twiss, 2008). Ett gott exempel av denna sorts föremål från TRB är förrådskrärl, som ofta uppvisar spår av att ha blivit använda för matlagning (Malmer, 2002, s.59, Stilborg, Lindahl, Olausson & Carlie, 2002, s.59). Dessa typer av krärl återfinns exempelvis på Hyllie 155:91 (Sandén *et al.*, 2010). Twiss påpekar även att mängden av olika kokkrärl kan ge en indikation på omfånget av tillagningssätt eller olika sorters mat som tillagats, men tillägger också att dessa slutsatser lätt påverkas av olika metodologiska och praktiska val som tas under utgrävningar (Twiss, 2008, s.422). På Almhov hittades exempelvis uppsättningar av keramik som tolkas som hushållsuppsättningar (Gidlöf *et al.*, 2006). Krälen kan ha blivit medvetet förstörda och deponerade under, eller efter, ”feast”-tillfället. Krälen kan uppvisa spår av användning i form av sotavlagringar, matskorpor, lock eller matrester för att belägga att de använts för att tillreda eller förvara mat (Dimc, 2011, s.8, Stilborg *et al.*, 2002, s.64).

Bilden borttagen av upphovsrättsliga skäl

Figur 5 en principskiss av stort krärl från Hyllie 155:91. Skoglund, 2008, s.17

2. Matrester

Definitioner av "feasts" förutsätter konsumtionen av mat. De materiella spåren efter produktion, tillagning, konsumtion eller avfall av mat är en viktig kategori i argumentet för att en plats använts för "feasts". Detta kriterium innefattar arkeologiskt fyndmaterial av mat, som tyder på förvaring, konsumtion eller tillagning. Materialet kan visa på att ovanligt mycket mat har tillretts på platsen vid ett avgränsat tillfälle (Twiss, 2008, s.419).

Ett annat kriterium inom denna kategori kan vara överrepresentationen av ben från speciella arter av djur eller spår av ovanliga grödor, då "feasts" ofta innebär konsumtion av mat som är importerad eller krävt stora ansträngningar att göra och därför anses speciell av deltagarna (Twiss, 2008, s.422). En viktig metod för att kunna belägga konsumtionsmönster är osteologiska undersökningar av benmaterialet på platsen. Ett exempel av hur denna typ av analys kan genomföras kan ses i Rudebecks genomgång av benmaterialet från Almhov. Författaren genomför en statistisk analys av benmaterialet som påvisar att ben från köttrika delar av de flesta kreatur är underrepresenterade. Detta menar Rudebeck tyder på att benen från köttrika delar brutits ner i större grad, då de förmodligen blivit tillagade (Rudebeck, 2010, s.102-103). Även lipidanalyser av matskorpor i kärl kan ge en bild av vad som konsumerats på platsen och i vilken utsträckning (Dimc, 2011, Isaksson & Hallgren, 2012, Fornander, 2011). Denna typ av analys används på materialet från Hyllie 155:91 (Sandén *et al.*, 2010). Förekomsten av alkohol eller andra berusningsmedel är också innefattad i detta kriterium och kan beläggas med analys av organiskt material, om detta skulle återfinnas (Twiss, 2008, s.423).

3. Artefaktanalyser

Under undersökningar av platser som tolkats som "feasts" framkommer ofta flintmaterial som genom slitspårsanalys visar på att ha varit använt för att skära kött (Skoglund, 2008, Rudebeck, 2010). Denna typ av analys kan inte belägga "feasts" i sig själv, men i kombination med stora mängder benmaterial och matlagingsanläggningar ökar denna typ av fynd troligheten att matlagning skett på platsen. Ett exempel på hur dessa fynd kan vara av intresse tas upp av Skoglund i dennes genomgång av Hyllie 155:91. Avslag och knivar verkar på denna plats ha slagits för att användas för en speciell situation och sedan kasserats (Skoglund, 2008). Andra artefakter som kan visa på spår av matrelaterade

aktiviteter är malstenar (Fullagar, Field & Kealhofer, 2008, Hamon, 2008). Dessa återfinns bland annat i matjorden på Almhov (Rudebeck, 2010, s.127).

4. Prestigeföremål

Förekomsten av prestigeföremål eller ritualiserade föremål kan visa på att platsen använts till att samla människor. Exempel på dessa är närvaron av prestigeföremål eller vardagliga föremål som visar spår av att ha varit del av formaliserade ritualer eller ”performance”, kanske genom att förstöras och/eller deponeras (Twiss, 2008, s.424). Skoglund påpekar i sin diskussion om Hyllie 155:91 närvaron av bergartsyxor som ett exempel på prestigeföremål (Skoglund, 2008, s.28). På Almhov har en del av en dolkstav, som ses som ett statusföremål, upphittats (Rudebeck, 2010, s.177). Även här bör ett handlingsteoretiskt perspektiv på ritual kunna användas för att tolka materialets rituella konnotationer.

5. Anläggningar

Denna kategori innefattar konstruktioner, depositioner eller anläggningar som associeras med matlagning eller konsumtion. Exempel på denna typ av lämningar är härdar, kokgropar, matförråd, avfallsdepositioner eller slaktplatser (Twiss, 2008). ”Fyndrika gropar” kan falla inom denna kategori då de ofta innehåller material som kan tolkas som avfall från ”feasts”. Denna typ av tolkning av ”fyndrika gropar” förekommer på Almhov och Hyllie 155:91 (Skoglund, 2008, s.28, Rudebeck, 2010, s.161-162). Till denna kategori tillkommer även ytor som kan ha använts för konsumtion av mat i en social och ritualiserad kontext då denna typ av platser för ätande är vanligt förekommande i etnoarkeologiskt material (Twiss, 2008, s.424). Den ritualiserade dimensionen av ”feasts” innebär att platser som kan ha haft en ritualiserad symbolisk karaktär också kan ha varit platser för ”feasts” (Twiss, 2008, s.424). Dessa kan exempelvis ha varit allmänna samlingsplatser eller gravplatser, som föreslås i Rudebecks tolkning av Almhov, men kan ha haft ett flertal samtida funktioner i samhället (Rudebeck, 2010, s.226-227). Platser för ”feasts” visar ofta arkeologiska spår efter ovanliga konstruktioner som inte är typologiskt lättidentifierade (Twiss, 2008, s.424). Här är Almhov ett gott exempel, då gravar och oidentifierade konstruktioner är vanliga på denna plats (Rudebeck, 2010, s.139-155). Definitioner av ”feasts” förutsätter ofta en rituell och social aspekt, men att kategorisera

föremål och platser som ”rituella” medför en egen, särskild problematik. Åsa Berggren (2010) menar dock att genom att tillämpa ett handlingsteoretiskt perspektiv kan graden av formalisering av ritualer, alltså i vilken utsträckning handlingen som skapade materialet eller anläggningen haft rituella konnotationer, ibland uttydas.

6. Arkeologisk kontext

En kronologisk ordning av händelserna på platsen som stödjer att de arkeologiska fynden använts i samband med ”feasts”. Detta kan exempelvis innebära att händelsernas kronologiska ordning tyder på att platsen använts under speciella tillfällen, att platsen använts under korta men intensiva tidsperioder eller att det funnits speciella spatiala förhållanden mellan fynden som tyder på olika funktioner (exempelvis avgränsningar mellan områden för mattillagning, konsumtion, avfallshantering eller andra aktiviteter). Rudebeck använder denna sorts analys när hon undersöker Almhov, då hon argumenterar för uppdelningen av pargropar, och deras möjliga funktion i samband med ”feasts” (Rudebeck, 2010, s.168).

En viktig metod för att belägga detta kriterium är dateringar, antingen genom typologi eller ¹⁴C-dateringar, samt hur snabbt deponeringar av material har skett på platsen. På Hyllie 155:91 ansågs depositionerna vara ifyllda under en kort tidsrymd, vilket skulle stödja tolkningen av att materialet använts och deponerats samtidigt (Sandén *et al.*, 2010).

4. Diskussion, slutsatser och reflektioner

Ur ett teoretiskt perspektiv är tolkningarna av både Hyllie och Almhov baserade på de etnoarkeologiskt grundade teorierna som beskrevs i kapitel 1.2.2 av denna uppsats. Rudebeck (2010) använder sig av teorier hämtade från både Twiss, Hayden & Dietler medan tolkningen av Hyllie 155:91 (Sandén *et al.*, 2010) främst använder sig av Hayden & Dietler. Ingen av författarna använder sig dock direkt utav några specifika kriterier. Det är viktigt att här också tillägga att Almhov inte tolkats som ”feast” av den undersökande arkeologen (Gidlöf *et al.*, 2006), utan denna förklaringsmodell har applicerats i efterhand. Detta kan innebära att metodologiska val under undersökningen av Almhov kan ha påverkat möjligheterna till att tolka denna plats som ”feast”.

De ovan beskrivna tolkningarna av Hyllie och Almhov ger en övertygande bild av att ”feasts” har ägt rum på platserna. Denna tolkning grundas i att stora mängder av de fynd som kan förväntas på platser för ”feasts” återfinns på Hyllie 115:91 och Almhov (Sandén *et al.*, 2010, Rudebeck, 2010). Vilka fynd som kan förväntas och har analyserats styrs av den teoretiska bakgrunden till tolkningen genom exempelvis fyndkriterierna som sattes upp av Twiss (se bilaga 1).

Tolkningen av Hyllie (Sandén *et al.*, 2010) som en plats för ”feasts” baseras huvudsakligen på det stora antalet kärl som har använts för tillagning av mat. Dessa har deponerats samtidigt och skapats för att användas under en kort period. Vissa av kärlen anses vara kokkärl eller förrådskärl och visar spår av användning genom sotavlagringar och matskorpor. Andra kärl tolkas som serveringskärl. Flintmaterialet och överrepresentationen av ben från köttfattiga delar av kreatur skulle också kunna tyda på att Hyllie 155:91 använts för ”feasts”.

Vad gäller Almhov anses platsens rituella natur, depositionernas positionering i relation tillvarandra och den generaliserade spridningen av materialet i depositionerna argumentera för att platsen använts för ”feasts” i kombination med andra aktiviteter (Rudebeck, 2010, s. 213-217.). Gravarnas närvaro på platsen tolkas som en del av platsens rituella karaktär och bidrar på så vis till tolkningen av Almhov som en viktig symbolisk plats i landskapet. Här återfinns också stora mängder keramik som kan ha använts i tillredning eller konsumtion av mat, men denna typ av kärl kan likväl ha använts i ritualer vid de gravar som återfinns på platsen. Matskorpor har inte hittats på Almhov, vilka skulle vara ett starkare argument för att ”feasts” har ägt rum på platsen. Benmaterialet och säden i de fyndrika groparna visar också på möjliga spår av konsumtion. Benmaterialets uppdelning i köttrika och köttfattiga delar, och deras relativa fyndfrekvens på området kan innebära att de köttrika delarna har konsumerats och benen fragmenterats (Rudebeck, 2010, s.102-103). Det är alltså kontexten av fynden som på många sätt bidrar till att Almhov tolkas som en plats för ”feasts”. Almhovs rituella karaktär, med närhet till gravanläggningar, skulle kunna vara en indikation på att mat kan ha konsumerats i samband med platsens användning, men vad dessa sammankomster faktiskt innefattade för handlingar, eller hade för mening och funktion, är svårare att beskriva.

Det finns inga tvivel om att Almhov framstår som en ovanlig plats och att fynden och anläggningarna på många sätt är ovanliga. Eftersom att Almhov är en väldigt ovanlig plats i jämförelse med det sydvästska TRB-materialet är det också svårt att försöka dra några allmänna jämförelser med andra fyndplatser som Hyllie 155:91. En likhet i tolkningarna är dock att båda författarna drar slutsatsen att slakt och avfallsdeponering tagit plats genom att

argumentera utifrån analyser av det osteologiska och keramiska materialet, i kontexten av ”fyndrika gropar”.

”Fyndrika gropar” är en form av anläggning som återkommer på båda platserna och gör att de båda kan diskuteras i termer av ”feasts”. I båda tolkningarna som beskrivits ovan blir fyndkriterier för ”feasts” användbara genom möjligheten att tolka ett material som annars skulle vara svårförklarad. Tolkningen av platserna som ”feasts” gör dessa ”fyndrika gropar”, dess innehåll och funktion lättare att diskutera och möjligheten att sätta dessa i en arkeologisk kontext blir mindre komplicerad.

Sammanfattningsvis kan teorier om ”feasts” vara användbara för att tolka materialet från TRB-kulturen i sydvästra Skåne, så till vida att de kan ge nya infallsvinklar på material som annars är svårtolkat. Dessa tolkningar har utförts genom att försöka belägga och förstå olika typer av fynd som återfinns i de kriterier för ”feasts” som föreslås i de etnoarkeologiska teorierna om detta ämne. Dessa tolkningar kan också vara användbara för vidare undersökningar om ”feasts” i TRB-materialet, genom att indirekt visa på olika typer av arkeologiskt material som kan tyda på ”feasts”.

Utifrån de ovan diskuterade tolkningarna kan ett antal fyndkategorier som är specifika för TRB-kulturen i sydvästra Skåne definieras. Dessa fyndkategorier föreslås genom att jämföra de olika argumenten för ”feasts” i båda tolkningarna med de generella fyndkategorier som föreslås av Twiss (se bilaga 1). Fyndkriterierna bör ses som preliminära, då omfånget av denna uppsats inte tillåter vidare fördjupning om de enskilda typerna av fynd, eller metoder för deras analys. De kan dock förhoppningsvis vara av användning för vidare diskussion. Metoderna som tas upp är inte heller uttömmande och förslag på ytterligare metoder för att undersöka denna typ av arkeologiskt material hade gynnat framtida undersökningar i ämnet.

Fyndkriterierna som föreslås innefattar keramik, matrester, artefaktsanalyser, förekomsten av prestigeföremål och anläggningar samt den arkeologiska kontexten. Om dessa kan visa att konsumtion av mat som kan skiljas från vardagliga måltider genom storlek eller ritualisering har ägt rum kan platsen tolkas som en möjlig plats för ”feasts”.

För att trovärdigt kunna tolka en plats i termer av ”feast”, krävs det att platsen uppvisar spår efter tillagning, konsumtion eller avfallshantering på ett sätt som skiljer formen av ätande åt från vardagliga måltider. De fyndtyper och olika analyser som föreslås i kapitel 3 visar på olika sätt som spår av mathantering och rituella måltider kan tolkas ur det arkeologiska materialet.

Denna uppsats föreslår att dessa fyndtyper och analytiska metoder är en god startpunkt för att kunna skilja vardagliga måltider från ”feasts” i det arkeologiska materialet. Detta sätt att skilja på vardagliga måltider och ”feasts” kan med fördel använda sig av ett handlingsteoretiskt perspektiv. Konsumtion av mat, specifikt i form av ”feasts”, kan sägas innefatta ett element av ritual. Graden av formalisering, alltså på vilket sätt uttrycket för konsumtionen av mat i det arkeologiska materialet särskiljer sig från varandra, kan vara till stor hjälp under tolkningen av ”feasts”.

Under processen av skrivandet av denna uppsats har jag förstått att denna etnoarkeologiskt grundade analys innefattar ett stort antal teoretiska och metodologiska problem. Det är viktigt att poängtera att teorier om ”feasts” inte tar i beräkning att denna sorts fenomen möjligtvis kan vara uppdelade på olika lokaler, alltså att preparering, tillagning, konsumtion och deponering av avfall kan ske på olika ställen och tid. Tolkningarna beskriver ofta händelserna på platsen genom att belägga att alla handlingar som associeras med ”feasts” har ägt rum där. Det är, i min mening, mer produktivt att se de arkeologiska lämningarna som en separat del av händelseförloppet, om inte annat kan beläggas.

Vid en översikt av litteraturen som behandlar området sydvästra Skåne under TN kan det konstateras att många äldre rapporter från detta område saknar den information som krävs för att argumentera för att ”feasts” har ägt rum. Dessa äldre beskrivningar av olika fyndplatser i sydvästra Skåne saknar av förklarliga skäl ofta nyare tekniska analyser av fyndmaterialet, och beskrivningen av det osteologiska materialet är bristfälligt för detta ändamål (Larsson, 1984). Det kan därför vara svårt att tolka platser som tidigare varit föremål för utgrävningar. Om en plats skulle vara av intresse att tolka i termer av ”feast” bör man redan i planeringsstadiet formulera sina frågeställningar gällande denna tolkning, för att kunna tillämpa användbara metoder på bästa möjliga sätt. Specifika analyser och fyndtyper som lyfts fram i denna uppsats kan vara viktiga då man försöker belägga ”feasts”.

Många platser och fynd visar på konsumtionen och det ritualiserade utnyttjandet av mat och dryck under TRB (Malmer, 2002), men skiljer sig från ”feasts” i att materialet inte är lika varierande eller inte kan bindas till korta tidsrymder. Skillnaden mellan ”feast” och vanlig måltid är, som kan ses i denna uppsats, ibland svår att tyda. En kategori av platser som kan vara intressant att ta upp i detta sammanhang är olika sorters monumentala gravar. De med störst mängd keramiska fynd från TRB-kulturen är gånggrifterna. I många fall hittas stora mängder keramik i anslutning till dessa platser, med stora koncentrationer framför ingången till graven. Malmer (2002, s.57) menar att dessa keramikkräsl innehöll mat och dryck som

gåvor till de döda och vissa av keramikskärvorna visar även spår av sotavlagringar (Malmer, 2002). Keramikkrärl från hela TRB associeras ofta med matlagning och förvaring, och från mellanneolitikum hittas fotskålar och lerskedar ofta vid gånggrifter. Dessa kan tolkas som tillhörande ritualiserade måltider (Stilborg *et al.*, 2002, s.64-65). En annan plats som Rudebeck väljer att lyfta fram är Kristineberg, där delar av långhögar och fasader från tidigneolitikum hittats. I ett lager hittades även keramikskärvor med matskorpor. (Rudebeck, 2010, s.205). Vidare forskning om i vilken omfattning dessa platser varit använda för måltider skulle kunna avgöra om dessa spår efter mat endast varit en del av en ritual, en faktisk måltid, en social "feast" eller möjligtvis alla tre av dessa tolkningar. Det är viktigt att varna för att använda "feast"-tolkningen på allt material där tillredning eller konsumtion av mat kan tydas. Denna sorts material kan likväl vara spår efter vardagliga måltider, och skillnaden i ritualisering blir här en viktig markör för att skilja denna typ av material från varandra i funktion. Kanske skulle idén om "feasts" omdefinieras för att snarare ingå i en syn på måltider som mer eller mindre formaliserade ritualer? Mat är ett intressant och givande ämne för arkeologer, och bör med fördel inte enbart ses som specifika, bestämda kategorier av sociala uttryck, så som "feasts". Genom att studera hur mat användes som både näring och kulturellt uttryck under förhistorisk tid kan förhoppningsvis nya dimensioner av förhistoria diskuteras.

Denna uppsats har diskuterat hur generella teorier om "feasts" är tillämpbara på det arkeologiska materialet, men det finns en stor problematik i att tolka arkeologiskt material utifrån etnoarkeologiska undersökningar (Lane, 2006). Finns det en möjlighet att kunna tolka arkeologiskt material utifrån universella generaliseringar av mänskligt beteende? Är fyndkriterier och metoder för identifiering av "feasts" tillämpbara överallt utan att ta hänsyn till regionala, kulturella skillnader och förhistorisk kontext? Denna typ av vetenskapsfilosofiska frågor är, i författarens mening, väldigt intressanta men kan inte diskuteras till fullo här, utan får istället bli föremål för framtida undersökning. Oavsett vilket ställningstagande man tar i denna fråga så erbjuder "feasts" en intressant tolkningsmöjlighet.

5. Sammanfattning

Denna uppsats har försökt att beskriva de teorier som styrtt undersökningar och forskning om ”feasts” i TRB-materialet från sydvästra Skåne. Uppsatsen försöker också att belägga fyndtyper och analyser som kan vara användbara för tolkningen av ”feasts” inom detta forskningsområde.

Tidigare forskningshistorik i ämnet som grundats i etnoarkeologiska observationer har gett möjligheter att studera arkeologiskt material i kontexten av ”feasts”. Dessa teorier har under de senaste decennierna blivit mer populära för tolkningar av arkeologiskt material. ”Feasts” ses ofta som en drivkraft för kulturell förändring i förhistorisk tid och kopplas då samman med politiska, sociala och kulturella fenomen inom samhällen.

De sydvästskånska platserna Hyllie och Almhov har lyfts fram för att ge exempel på hur dessa teorier tillämpats på det arkeologiska materialet. Från dessa undersökningar och relevant litteratur har sedan specifika fynd och analyser som kan identifiera möjliga ”feasts” i det arkeologiska materialet beskrivits. Fyndtyper och analyser av keramik, matrester, artefaktsanalyser, prestigeföremål och anläggningar samt den arkeologiska kontexten på platsen, kan visa hur materialet har använts för förvaring, tillagning, konsumtion och avfallshantering av stora mängder matrelaterat material. Om matrelaterade aktiviteter på platsen kan särskiljas från vardagliga måltider, kan ”feasts” vara en god tolkning. Vissa typer av anläggningar, som ”fyndrika gropar”, kan vara av speciellt intresse att diskutera i termer av ”feast” då de ofta uppvisar en mängd av kriterierna för att kunna tolkas i dessa termer. Dessa kan också ge en stor mängd information om vilka typer av aktiviteter som skett på platsen, om de undersöks med rätt metoder.

Uppsatsen förslår hur fyndtyper, analysmetoder och forskningsstrategi bör hanteras för att tolkningen av ”feasts” ska vara produktiv. Uppsatsen reflekterar också över de vetenskapsfilosofiska och teoretiska problem som medföljer denna typ av tolkning samt ger kortfattade förslag över vidare forskningsmöjligheter.

Källhänvisningar:

Berggren, Å (2010). *Med kärret som källa: om begreppen offer och ritual inom arkeologin*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2010.

Berggren, Å. (2015) Neolithic depositional practices at Dösemarken – a discussion of categorization I: Brink, Kristian, Hydén, Susan, Jennbert, Kristina, Larsson, Lars & Olausson, Deborah (red.) (2015). *Neolithic diversities: perspectives from a conference in Lund, Sweden*. Lund: Department of Archaeology and Ancient History, [Lund university].

Dietler, M. & Hayden, B. (2001) 'Digesting the Feast – Good to Eat, Good to Drink, Good to Think: An Introduction I: Dietler, Michael & Hayden, Brian (red.). *Feasts: archaeological and ethnographic perspectives on food, politics, and power*. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press.

Dietler, M. (2001) Theorizing the Feast: Rituals of Consumption, Commensal Politics, and Power in African Context, I: Dietler, Michael & Hayden, Brian (red.). *Feasts: archaeological and ethnographic perspectives on food, politics, and power*. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press. s. 65-115.

Dimc, N. (2011) '*Pits, Pots and Prehistoric Fats: A Lipid Food Residue Analysis of Pottery from the Funnel Beaker Culture at Stensborg, and the Pitted Ware Culture from Korsnäs*'. Networked Digital Library of Theses & Dissertations, Master's thesis, 2011

Fahlander, F. (2010) 'The Nose, the Eye, the Mouth and the Gut: Social Dimensions of Food-Cravings and Commensality' I: Fahlander, Fredrik & Kjellström, Anna (red.). *Making sense of things: archaeologies of sensory perception*. Stockholm: Department of Archaeological and classical history, Stockholm University

Figuier, Louis (1870). *L'homme primitif*. Paris:

Fischer, A. (2002), Food for Feasting? I: Fischer, Anders & Kristiansen, Kristian (red.), *The Neolithisation of Denmark. 150 years of debate*, Sheffield, Collins, JR., s. 341-393.

Fornander, Elin (2011). *Consuming and communicating identities: dietary diversity and interaction in Middle Neolithic Sweden*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Stockholms universitet, 2011.

Fullagar, R., Field, J., Kealhofer, L. (2008) 'Grinding Stones and Seeds of Change: Starch and Phytoliths as Evidence of Plant Food' I: Rowan, Yorke M. & Ebeling, Jennie R. (red.). *New approaches to old stones: recent studies of ground stone artifacts*. London: Equinox.

Gidlöf, K., Hammarstrand Dehman, K. & Johansson, T. (2006). *Citytunnelprojektet: Almhov - delområde 1: rapport över arkeologisk slutundersökning*. Malmö: Malmö kulturmiljö.

Grehn, F., Björhem, N. (2008) *Arkeologisk slutundersökning 2002 och 2005. Hyllievång – Boplatser från neolitikum och järnålder Hyllie socken i Malmö stad*. Skåne län. Malmö Kulturmiljö (utgivare).

Hamon, C. (2008) 'Functional analysis of stone grinding and polishing tools from the earliest Neolithic of north-western Europe' *Journal Of Archaeological Science*. 35, s. 1502-1520. ScienceDirect. EBSCOhost. viewed 12 December 2015.

Hayden, B. (2001) 'Fabulous Feasts: A prolegomenon to the importance of feasting' I: Dietler, Michael & Hayden, Brian (red.) (2001). *Feasts: archaeological and ethnographic perspectives on food, politics, and power*. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press. s. 65-115.

Hayden, B. & Villeneuve, S. (2011), 'A Century of Feasting Studies', *Annual Review Of Anthropology*, 40, 1, pp. 433-449.

Isaksson, S. & Hallgren, F. (2012) 'Lipid residue analyses of Early Neolithic funnel-beaker pottery from Skogsmossen, eastern Central Sweden, and the earliest evidence of dairying in Sweden'. *Journal Of Archaeological Science*, 39. s. 3600-3609. ScienceDirect.

Jennbert, K (1984). *Den produktiva gåvan: tradition och innovation i Sydkandinavien för omkring 5300 år sedan = [The fertile gift] : [tradition and innovation in southern Scandinavia some 5,300 years ago]*. Diss. Lund.

Lane, P (2006), Present to Past: Ethnoarchaeology I: Tilley, Christopher (red.) (2006). *Handbook of material culture*. London: SAGE, s.402-424.

Larsson, M (1984). *Tidigneolitikum i Sydvästskåne: kronologi och bosättningsmönster = [The early Neolithic in southwestern Scania] : [chronology and settlement pattern]*. Diss. Lund : Univ.

Malmer, M. P. (2002). *The Neolithic of south Sweden: TRB, GRK, and STR*. Stockholm: Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities [Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akad.]

Müller, J (2011) *Megaliths and Funnel Beakers: Societies in Change 4100-2700 BC*. Amsterdam: Nederlands Museum.

Nilsson, B., Rudebeck, E. (2010) 'Arkeologiska världar' I: Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth (red.). *Arkeologiska och förhistoriska världar: fält, erfarenheter och stenåldersplatser i sydvästra Skåne*. Malmö: Arkeologienheten, Malmö museer.

Nordeng, P. [fotografi] Rudebeck, E., Macheridis, S. (2015) 'The proper way of dwelling at the Early Neolithic gathering site of Almhov in Scania, Sweden' I: Brink, K, Hydén, S, Jennbert, K, Larsson, L, Olausson, D, Lunds universitet, H, & Lund University, F, *Neolithic Diversities/Acta Archaeologica Lundensia, Series In 8°*, s. 173

Parker Pearson, M. (2003) 'Food, Culture and Identity: an introduction and overview' I: Parker Pearson, Michael (red.) *Food, culture and identity in the Neolithic and Early Bronze Age*. Oxford: Archaeopress.

Rudebeck, E. (2010) I trädstodernas skugga – monumentala möten i neolitiserings tid I: Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth (red.). *Arkeologiska och förhistoriska världar: fält, erfarenheter och stenåldersplatser i sydvästra Skåne*. Malmö: Arkeologienheten, Malmö museer.

Sandén, U, Brink, K, Högberg, A, Nilsson, L & Skoglund, P (2010). Fester och festande vid Hyllie: nya tolkningar av mellanneolitiska platser och bebyggelsemönster i sydvästra Skåne. *Fornvännen* (Print). 2010(105):3, s. 169-186.

Skoglund, P. (red.) (2008). *Fest, slakt, odling: neolitikum och järnålder i Hyllie*. Malmö: Malmö kulturmiljö.

Stilborg, O, Lindahl, A, Olausson, D, & Carlie, A (2002). *Keramik i Sydsverige: en handbok för arkeologer*. Lund: Keramiska forskningslaboratoriet, Univ

Twiss, KC. (2008) 'Transformations in an early agricultural society: Feasting in the southern Levantine Pre-Pottery Neolithic'. *Journal Of Anthropological Archaeology*. 27. s. 418-442. ScienceDirect.

Bilaga 1. Common ethnographically or ethnohistorically documented aspects of feasting, and their material correlates. Tabell av Twiss, KC, 2008

Common aspect of Feasting	Ethnographic/ethnohistoric examples	Material Correlates	References
Consumption of large quantities of food and/or drink	Enga: for larger feasts, 300–500 pigs slaughtered	Unusually large and dense concentrations of food remains	Clarke (2001, p. 156), Potter (2000, p. 477), Wiessner (2001, p. 117); see also de Garine (1996), Dietler (2001, pp. 81–82), Oliver (1989, p. 291), Spielmann (2002)
	Akha: food served at a feast may be “truly excessive in terms of the amount and variety of food when compared to daily fare”		
	Puebloans: communal rabbit hunts held specifically to provide food for feasts	Special disposal practices to cope with tremendous quantities of trash	Clarke (2001, p. 161)
	Akha: normal food refuse is unsystematically discarded; feasting remains are burned		
	Conibo–Shipibo: typical ani shrëati feast requires 15–20 P 20-gallon (80 liter) beer-storage jars; numerous animals penned and fattened in preparation	Facilities for collecting food (storage bins/pits/containers, granaries, animal pens)	DeBoer (2001, pp. 218, 228), Kahn (1986, p. 82), Spielmann (2002); see also Jennings et al. (2005), Rappaport (1968)
	Australia: labor-intensive drainage systems constructed to capture eels		
	Wamirans: before a feast, hosts build a shelter to store their food	Atypically large or numerous food preparation/serving equipment	Arthur (2003, pp. 523–524), Clarke (2001, p. 157), Hayden (2001), Oliver (1989), Wiessner (2001, p. 116); see also Mills (2007), Watson (1982)
	Hmong: very large cooking & serving vessels used to cook for large feasts		
	Akha: multiple large cooking & serving vessels required for a feast, “far in excess” of quotidian norms		
	Gamo: feast-host houses average more than twice as many beer-fermenting vessels as non-host houses		
Consumption of an unusually wide variety of foods	Hmong: multiple hearths used to cook for large feasts	Numerous or large cooking facilities (hearths, ovens)	Clarke (2001, p. 161), Hayden (2001), Wiessner (2001, p. 128)
	Enga: large earth ovens near ceremonial sites		
	Akha: regular feast hosts often have large kitchens with extra hearths; hearth areas are often expanded for feasts; temporary or extra kitchens are sometimes built		
	Akha: feasts commonly include 5–10 dishes; daily meals only 2–3	An unusual variety of cooking or serving equipment	Clarke (2001, p. 160), Powers and Powers (1984, p. 68)
	Oglala: memorial feasts involve a “luxurious array of food varieties”		

Consumption of rarely-eaten and/ or symbolically important foods	Tana Toraja and West Sumba: pigs and water buffaloes only slaughtered for feasts	Remains of rare or laborintensive species or preparations	Adams (2005), Bradley (1923, p. 260), Clarke (2001, p. 151), Dietler (2001, pp. 89, 95), Hayden (2003, p. 460), Kirch (2001), Leach (2003), Oliver (1989, p. 291); see also Watson (1982)
	Akha: daily diet is mostly plant-based, but all feasts include meat. Other delicacies also often served: candy, alcohol		
	Blackfeet: buffalo bone marrow generally eaten only at feasts		
	Oceania: prized or ritually marked foods served at feasts (e.g., pig, dog, fowl, certain fish species, fermented breadfruit, human flesh)		
	Luo: beer and beef are reserved for feasts		
	Tribal Southeast Asia: “domestic animals are used primarily, or, more commonly, exclusively for special occasions, notably feasts”		
Culinary emphasis on large animals	Enga: extensive faunal remains left at sacred feasting sites	Remains of large animals, wild or domestic	de Garine (1996, p. 202), Ertug˘-Yaras (1997, p. 355), Simoons and Simoons (1968, pp. 150–153, 171), Wiessner (2001, p. 129)
	Chin: Feasts of Merit require pig, cattle and buffalo or mithan sacrifices. Also, when a large game animal is killed the hunter must host a feast		
	Massa: funeral feasts require cattle		
Consumption of domesticated animals	Southeast Asia: domesticated animals killed only for feasts	Remains of domesticated animals	Ertug˘-Yaras (1997, pp. 314–317, 355), Hayden (2003), Moreno-Garci´a (2004)
	Kizilkaya: healthy cattle and sheep killed only for feasts		
	Rif Mountains: domesticates kept mainly for secondary products, their meat consumed only on special occasions		
Consumption of alcohol	Luo: large quantities of beer are consumed at feasts; at important feasts it is drunk out of a pot >1 m tall and 1 m in diameter	Brewing equipment Elaborate drinking paraphernalia Residues of alcoholic beverages Depictions of alcoholic beverages	DeBoer (2001, pp. 216, 223), Dietler (2001, pp. 89, 96–98, Figs. 3.1–3.3), Hastorf and Johannessen (1993), Tomlinson (2006, p. 10); see also Arthur (2003), Clarke (2001), de Garine (1996), Sara-Lafosse (2007), Simoons and Simoons (1968), Zimon (1992)
	Conibo–Shipibo: the major fiesta called the “ani shrëati”– “big drinking.” “Prodigious quantities” of beer and liquor served; “drink, not food, fueled the ani shrëati”		
	Fiji: big events demand kava drinking; hosting one without offering it is “unthinkable”		
	Inka (and modern central Andes): large quantities of chicha (maize beer) required for feasts		
Use of special locations	Enga: special sites constructed for sacred feasts. Within these sites, participants had differential access to various areas and structures	Non-habitation sites	Adams (2005), Clarke (2001), Kirch (2001, p. 175), Wiessner (2001, p. 129); see also Brown (2001, p. 382)
Special sites Special structures or spaces within Sites	Marquesas: construction of dedicated feast places (tohua)– dance plazas surrounded by platforms, with associated cooking facilities	Unusually large, numerous, or elaborate facilities; atypically located facilities	

Special locations within structures or spaces	Tana Toraja and West Sumba: large feasts usually held at corporate ancestral houses, which are atypically decorated	Unusually elaborate spaces inside structures	
Public rituals	<p>Akha: only elite lineage members sit on indoor platforms; all other eaters sit outside or at nearby houses</p> <p>Enga: sacred stones and figure brought to feasting site, “fed” while the humans also ate, made to have sex with other artifacts, placed back to rest</p> <p>Akha: feasting food offered to the dead at funerals, and some animals buried with the deceased</p> <p>Enga: Human skulls deposited at cult site where feasting took place; during Kepele feast, accumulated skulls ceremonially cremated along with plant foods and pig fat</p> <p>Tikopia: ritual feasting spatially associated with temples</p>	<p>Ritual items large enough to be visible from a distance</p> <p>Food remains associated with graves/human remains</p>	<p>Wiessner (2001, pp. 132–133)</p> <p>Clarke (2001, p. 162), Wiessner (2001, p. 133); see also Zimon (1992)</p> <p>Brown (2001, p. 382), Kirch (2001, p. 172)</p>
Performances (singing, dancing, music, oratory, etc.)	<p>Chorti Maya: feast foods prepared at and dispensed from ceremonial houses where ritual paraphernalia was stored</p> <p>Marquesas: feasts typically accompanied by elaborate singing and dancing</p>	<p>Spatial association of food remains/cooking facilities with ritual sites or structures</p> <p>Costume elements</p>	<p>DeBoer (2001, p. 220), Dietler (2001, p. 96), Kirch (2001, p. 174); see also Birket-Smith (1953)</p>
Displays of wealth and/or Status	<p>Conibo–Shipibo: ani shrëati feast featured music, dancing, ritualized conflicts, & an archery contest</p> <p>Luo: funeral feasts involve dancing, singing, speeches, recitations, and cattle parades</p> <p>Northwest Coast: food and gifts lavishly distributed at some feasts (e.g., Kwakiutl: 2,000 blankets distributed at one funeral feast)</p>	<p>Musical instruments</p> <p>Presence, relative abundance of prestige items</p>	<p>Boas (1966), Junker (2001, p. 277), Leach (2003, Fig. 2), Métraux (1940, p. 343), Perodie (2001); see also DeBoer (2001), Powers and Powers (1984), Rappaport (1968), Simoons and Simoons (1968, pp. 173, 176), Wiessner (2001)</p>
Destruction of wealth or prestige items	Prehispanic Philippines: display of valuables, lavishness of presentation a key factor in determining amount of prestige a host would accrue	Special display facilities	
Food wastage	<p>Polynesia: many feasts involved huge displays of food piled on conical towers or stages</p> <p>Kwakiutl: heavy property destruction at competitive feasts: canoes, blankets, and grease destroyed, slaves killed</p>	<p>Destroyed/damaged wealth or prestige items</p> <p>Discard of edible material, articulated joints, minimally processed bones</p>	

Use of special serving paraphernalia	<p>Puebloans: distinctive large stew bowls were prominently located during feasts, constantly refilled, and given to departing guests. Prominently decorated bowls are depicted as icons of ceremonialism in Pueblo IV (1275–1600 CE) murals</p> <p>Conambo: vessels used in public-viewing contexts have larger, more widely visible external designs</p> <p>Prehispanic Philippines: trade porcelains and certain locally made decorated ceramics were “ritual feasting wares [whose possession was] essential to a kin group’s ability to participate in the feasting cycle”</p>	Unusual quality, decoration or materials of serving equipment	Bowser and Patton (2004, pp. 176–177), Junker (2001, p. 289), Mills (2007); see also Clarke (2001), DeBoer (2001), Dietler (2001)
Production/ display of commemorative items	<p>Tana Toraja and West Sumba: Water buffalo horns and carvings of same represent large feasts, as these are the only occasions when these animals are slaughtered (same true of pigs)</p> <p>Akha: feast hosts very often save and display water buffalo horns and pig mandibles</p> <p>Tana Toraja and West Sumba: remains of pigs consumed at feasts displayed at ancestral houses</p> <p>Enga sacred feasts: pig skulls displayed in major cult house</p> <p>Chin: skulls of feast animals displayed on feast holder’s verandas</p> <p>Naga: posts or stones erected at feasts</p>	Artistic representations of food taxa	<p>Adams (2005)</p> <p>Trophy bones</p> <p>Adams (2005), Clarke (2001, p. 160), Hayden (2001, pp. 55–56), Simoons and Simoons (1968, p. 154), Wiessner (2001, pp. 131–2)</p> <p>Memorial constructs</p> <p>Simoons and Simoons (1968, pp. 111–113)</p>

Tabell hämtad från Twiss, KC, 2008, s.420-422